

Povinnosti advokáta

Advokát, který se jako schovatel ve smlouvě o advokátní úschově peněz zavazuje (má zavázat) složiteli (klientu) k tomu, že se složenou částkou bude nakládat podle pokynů složitele tím, že ji vyplatí složiteli nebo jiné osobě určené složitelem, je povinen si před uzavřením takové smlouvy ověřit, zda je vedeno insolvenční řízení na majetek složitele a zda splnění tohoto závazku nebrání některý z účinků takového řízení. Vyjde-li na základě takového ověření najevo, že je sice vedeno insolvenční řízení na majetek složitele, avšak splnění závazku ze smlouvy o advokátní úschově v době jejího uzavření nebrání žádný z účinků insolvenčního řízení, pak v době, kdy obdrží pokyn složitele k výplatě peněžních prostředků složiteli nebo jiné osobě, jedná svědomitě (§ 16 odst. 2 zákona o advokacii) pouze advokát, který si ověří, že splnění pokynu složitele nebrání aktuální stav insolvenčního řízení vedeného na majetek složitele.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 2797/2019-178 ze dne 12.11.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Mgr. M.C., se sídlem v P., jako insolvenční správkyne dlužníka J. G., narozeného XY, proti žalovanému K. R., narozenému XY, bytem XY, zastoupenému Mgr. Ing. D.J., advokátem, se sídlem v H.K., o zaplacení částky 558 923 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 126 C 33/2017, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 30. dubna 2019, č. j. 22 Co 299/2018-102, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 30. dubna 2019, č. j. 22 Co 299/2018-102, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Rozsudkem ze dne 8. června 2018, č. j. 126 C 33/2017-52, Okresní soud v Pardubicích:

[1] Zamítl žalobu, jíž se žalobkyně [Mgr. M.C., jako insolvenční správkyne dlužníka J. G. (dříve J. K., dále též jen „J. G.“)] domáhala po žalovaném (K. R.) zaplacení částky 558 923 Kč (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobkyni zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 40 048,60 Kč, do 15 dnů od právní moci rozsudku, k rukám jeho zástupce (bod II. výroku).

2. Okresní soud nejprve dovodil, že žalovaný je ve věci pasivně legitimován, když je osobou, která neposkytla plnění do majetkové podstaty, byť tak (po prohlášení konkursu na majetek J. G.) učinit měla, a porušila tak insolvenčním zákonem uloženou povinnost. Okresní soud přisvědčil žalobkyni, že ustanovení § 249 odst. 2 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), je použitelné na jakýkoliv závazek, který by povinná osoba mohla mít vůči dlužníku, nejen na závazek ve smyslu věřitel-dlužník. Žalovaný se přitom ve smlouvě o úschově peněz, kterou uzavřel s J. G. dne 4. února 2014 (dále též jen „smlouva o advokátní úschově“) zavázal spravovat finanční prostředky J. G. a vydat je dalším osobám. Úprava obsažená v § 249 odst. 2 insolvenčního zákona dopadá i na advokáty.

3. Následně okresní soud shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovaným. Odkazuje na ustanovení § 619 odst. 2 a § 629 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), uvedl, že žalobkyně mohla předmětné právo uplatnit u žalovaného následujícího dne poté, co

žalovaný vyplatil finanční prostředky z advokátní úschovy, tedy dne 3. dubna 2014 a 3. září 2014. Tříletá promlčecí lhůta tak uběhla marně, když žalobkyně podala žalobu až 11. září 2017.

4. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ve výroku označeným rozsudkem:

[1] Změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni částku 558 923 Kč, do 3 dnů od právní moci rozsudku, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně a žalovaný je povinen zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozsudku soudní poplatek za žalobu ve výši 27 947 Kč (první výrok).

[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 1 521 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil žalovanému zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozsudku na soudním poplatku za odvolání částku 27 947 Kč (třetí výrok).

5. Odvolací soud - vycházejí z § 213, § 245 odst. 1, § 246 odst. 1, § 249 insolvenčního zákona a z § 619 a § 629 o. z. - dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozsudku a po doplnění dokazování smlouvou o advokátní úschově, k následujícím závěrům:

6. Námitka promlčení vznesená žalovaným není důvodná. Ustanovení § 619 odst. 2 o. z. vychází z předpokladu, že věřitel nemůže uplatit své právo u soudu, dokud nezná skutkové okolnosti věci, „od poznání kterých“ závisí jeho úspěch u soudu. Právo může být tudíž uplatněno poprvé až tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty. Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty se přitom liší v závislosti na uplatňovaném subjektivním právu. V dané věci mohla začít běžet tříletá promlčecí lhůta, až když se insolvenční správce dozvěděla o existenci finančních prostředků, jež měly být vyplaceny do majetkové podstaty, a o tom, kdo je měl vyplatit.

7. Žalobkyně se dozvěděla o existenci finančních prostředků, jež měly být vyplaceny do majetkové podstaty J. G., a o tom, že peněžní prostředky nebyly vyplaceny do majetkové podstaty J. G., až ze zprávy Kooperativa pojišťovny, a. s., Vienna Insurance Group (dále jen „pojišťovna“) ze dne 12. září 2014. Ani k tomuto dni však nevěděla, že pojišťovna vyplatila finanční prostředky právě žalovanému. Tříletá promlčecí lhůta tedy začala běžet až dnem, kdy se žalobkyně mohla dozvědět, na jaký účet pojišťovna vyplatila finanční prostředky (v době po 12. září 2014). Uplatnila-li žalobkyně nárok u soudu dne 11. září 2017, učinila tak v době, kdy tříletá promlčecí lhůta dosud neuplynula.

8. Ke dni prohlášení konkursu na majetek J. G. (k 26. únoru 2014) spravoval žalovaný na účtu úschovy prostředky J. G. s nimiž mohla nakládat pouze žalobkyně jako insolvenční správce J. G. Žalovaný měl žalobkyni oznámit, že má „u sebe“ majetek J. G. (§ 213 insolvenčního zákona). Jestliže žalovaný po prohlášení konkursu na majetek J. G. vyplatil finanční prostředky (z úschovy) J. G., nebo třetí osobě dle pokynů J. G., pak s nimi nakládal v rozporu s § 245 odst. 1 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona.

9. Žalovaný mohl prokázat, že o prohlášení konkursu na majetek dlužníka nemohl vědět, nebo že s ohledem na okolnosti plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník vydá plnění do majetkové podstaty. Tvrzení žalovaného, že „nevěděl“ o prohlášení konkursu, „neobsahuje podmínku“, že o prohlášení konkursu „vědět nemohl“. Žalovaný je jako advokát obeznámen s tím, jak lze z veřejně dostupných informací zjistit, zda byl prohlášen konkurs na majetek určité osoby (jeho klienta). Přitom konkurs na majetek J. G. byl prohlášen více než jeden měsíc před vyplacením peněz z úschovy.

10. Jelikož žalovaný na výzvu žalobkyně neposkytl plnění do majetkové podstaty, je žaloba dle § 249

odst. 2 insolvenčního zákona důvodná. Ustanovení § 246 odst. 1 a § 249 insolvenčního zákona nemají žádný vztah k povinnosti mlčenlivosti advokáta. Na skutečnost, že prohlášením konkursu ztrácí dlužník dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty, nemá vliv ani ustanovení § 21 zákona č. [85/1996](#) Sb., o advokacii.

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání (jež podle svého obsahu směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozsudku, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé), jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, nebo otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Konkrétně dovolatel klade následující otázky:

- 1) Je přípustný rozšiřující výklad ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona, podle kterého se uvedené ustanovení uplatní i tehdy, není-li plněno insolvenčnímu dlužníku, ale jiné osobě?
- 2) Lze postupem podle ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona obcházet způsob řešení založený na neúčinnosti pokynu dlužníka ze zákona dle ustanovení § 246 odst. 2 insolvenčního zákona?
- 3) Je ustanovení § 213 insolvenčního zákona lex specialis vůči ustanovením § 16 a § 21 zákona o advokacii v tom smyslu, že advokát je oprávněn, potažmo povinen, v jakémkoliv okamžiku o své vůli (bez vědomí, žádosti a souhlasu klienta) ověřovat, zda vůči klientu je vedeno insolvenční řízení?
- 4) Je správné posouzení okamžiku počátku běhu promlčecí lhůty pro výkon práva požadovat náhradní plnění ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona, jestliže „z hlediska okamžiku přechodu dispozičních oprávnění na insolvenčního správce i okamžiku rozhodného plnění do dlužníkovy sféry již k jejímu uplynutí došlo a odvolací soud provedl subsumpci právní hypotézy ustanovení § 619 odst. 2 o. z. až pro okamžik existence jiné (pozdější) skutečnosti ve sféře insolvenčního správce“?
- 5) Může insolvenční správce postupem dle ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona uplatnit nárok na vydání stejného plnění (jež se nedostalo do majetkové podstaty dlužníka) vůči několika subjektům?

12. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně (shledá-li dovolání důvodným jen ve vztahu k první z položených otázek) aby je změnil v tom duchu, že žalobkyni přizná nárok (jen) ve výši 150 000 Kč. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (k plnění jiné osobě než dlužníku)

13. Potud dovolatel ve vztahu k částce 408 923 Kč namítá, že šlo o plnění ve prospěch společnosti GRANDCOMPANY LTD. (dále jen „společnost G“), nikoli o plnění dlužníku (J. G.). Výklad § 249 odst. 2 insolvenčního zákona, jenž ztotožňuje příjemce platby s dlužníkem (J. G.) je výkladem rozšiřujícím, překračujícím znění zákona (jde o exces).

K otázce č. 2 (k neúčinnosti pokynu dlužníka)

14. K této otázce dovolatel uvádí, že v intencích § 246 odst. 2 insolvenčního zákona byl pokyn dlužníka (J. G.) k nakládání s finančními prostředky v advokátní úschově neúčinným právním jednáním, takže žalobkyně měla podat odpůrcí žalobu podle § 239 insolvenčního zákona „včetně uplatnění peněžitého nároku“. Postup podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona není alternativou postupu dle § 239 insolvenčního zákona.

K otázce č. 3 (ke vztahu § 213 insolvenčního zákona k § 16 a § 21 zákona o advokacii)

15. U této otázky dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že povinnosti stanovené v § 213, § 246 odst. 1 a § 249 insolvenčního zákona nemají žádný vztah k advokátní mlčenlivosti. Mínil, že odvolací soud advokátu mlčky ukládá povinnost, aby (bez ohledu na povinnost mlčenlivosti, na princip vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem a na důsledky ve sféře klienta) informoval třetí osobu (insolvenčního správce) o aspektech vztahu s klientem, a to bez uvedení rozsahu takové informační povinnosti, a že mu nesprávně ukládá periodicky si ověřovat, zda ohledně jeho klientů není vedeno insolvenční řízení (s tím, že jinak ponese důsledky nekonání ve své majetkové sféře). Tvrdí, že odvolací soud nadřadil insolvenční zákon ústavně chráněnému principu vyplývajícímu ze zákona o advokacii. V této souvislosti odkazuje na nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10 (jde o nález uveřejněný pod číslem 237/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu). Zdůrazňuje, že J. G. jej nikdy nezprostil mlčenlivosti a insolvenční zákon povinnost mlčenlivosti advokáta neprolamuje.

K otázce č. 4 (k počátku běhu promlčecí lhůty)

16. K této otázce dovolatel namítá, že odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) neposoudil správně námitku promlčení. Závěr odvolacího soudu o počátku běhu promlčecí lhůty směřuje obsahově do úpravy dle § 620 odst. 1 o. z., přičemž z dikce § 249 odst. 2 insolvenčního zákona plyne, že nejde o ustanovení škodní povahy, ale o ustanovení sui generis. Ustanovení § 619 odst. 2 o. z. obsahuje hypotézu „potenciálu vědomosti“. Žalobkyně měla oprávnění k tomu, aby ve věci podnikla příslušné kroky, od doby jejího ustavení do funkce insolvenční správce. Tímto momentem byla naplněna zákonná podmínka „měla a mohla“, určující počátek běhu promlčecí doby. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 846/2006 [jde o rozsudek ze dne 24. července 2008, který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu] dovolatel uzavírá, že pro počátek běhu promlčecí lhůty je rozhodný okamžik plnění pojišťovny dlužníku (J. G.); konkrétní platební místo nemá z tohoto pohledu význam.

K otázce č. 5 (k uplatnění téhož nároku vůči několika subjektům)

17. U této otázky dovolatel poukazuje na to, že žalobkyně uplatnila stejný nárok vůči němu i vůči pojišťovně, což odporuje logice, neboť podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona měla žádat o vydání plnění pouze pojišťovnu, která jako první plnila po prohlášení konkursu jinam, než do majetkové podstaty J. G.

18. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. bod 2., části první článku II zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

19. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených otázek jde v dotčených souvislostech o věc dovolacím soudem neřešenou.
20. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.
21. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.
22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.
23. Pro právní posouzení věci dovolacím soudem jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšel odvolací soud):
24. U Krajského soudu v Praze (dále jen „insolvenční soud“) je vedeno (od 7. června 2013) pod sp. zn. KSPH 39 INS XY insolvenční řízení na majetek J. G.
25. Usnesením ze dne 9. prosince 2013, č. j. KSPH 39 INS XY (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 10. prosince 2013), zjistil insolvenční soud úpadek J. G. a insolvenční správkyň ustanovil žalobkyni.
26. Žalovaný (jako schovatel) uzavřel s J. G. (jako složitelem a oprávněným) dne 4. února 2014 smlouvou o advokátní úschově, kterou se J. G. zavázal složit do 20 pracovních dnů ode dne podpisu smlouvy na označený účet žalovaného vedený u označené banky částku 555 745 Kč a žalovaný se zavázal vyplatit složené prostředky na základě výzvy J. G. tak, že:
- 1) částku 34 400 Kč vyplatí v hotovosti společnosti Insofin Plus s. r. o. nejpozději do 3 pracovních dnů od složení částky 555 745 Kč,
 - 2) částku 71 345 Kč vyplatí J. G. nejpozději do 3 pracovních dnů od složení částky 555 745 Kč,
 - 3) částku 450 000 Kč vyplatí na základě písemné dispozice složitele.
27. Usnesením ze dne 26. února 2014, č. j. KSPH 39 INS XY (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 27. února 2014), prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek J. G.
28. V době od 3. března 2014 do 22. srpna 2014 vyplatila pojišťovna J. G. náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti v celkové výši 367 418 Kč; z toho částku 13 479 Kč vyplatila přímo J. G. a částku 353 939 Kč poukázala do advokátní úschovy žalovaného.
29. Žalovaný potvrdil, že obdržel (v době od 14. února 2014 do 18. června 2014) od pojišťovny pro J. G. na účet advokátní úschovy částku 570 923 Kč [v době před 26. únorem 2014 takto obdržel (14. února 2014) částku 150 299 Kč].
30. Z účtu advokátní úschovy vyplatil žalovaný J. G. dne 2. dubna 2014 částku 150 000 Kč a dne 2. září 2014 částku 408 923 Kč na účet společnosti G.
31. Dopisem ze dne 25. září 2014 sdělil J. G. žalobkyni, že finanční prostředky od pojišťovny použil

na úhradu svých závazků.

32. Trestním příkazem ze dne 15. dubna 2016, č. j. 3 T 47/2016-234 (který nabyl právní moci dne 12. května 2016), uznal Okresní soud v Kolíně J. G. vinným z přečinu poškozování věřitele a porušení povinností v insolvenčním řízení.

33. Podáním datovaným 2. srpna 2016 vyzvala žalobkyně žalovaného k úhradě částek 150 000 Kč a 408 923 Kč do majetkové podstaty J. G. To žalovaný odmítl přípisem ze dne 12. srpna 2018, s tím, že jednal v intencích § 56 zákona o advokacii.

34. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. [85/1996](#) Sb., o advokacii, a zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku:

§ 206 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, majetkovou podstatu podle § 205 tvoří zejména

(...)

i/ dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,

(...)

§ 207 (insolvenčního zákona)

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí; věci sloužící k podnikání dlužníka však z majetkové podstaty vyloučeny nejsou.

(2) Příjmy dlužníka náleží do majetkové podstaty ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

(...)

§ 229 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

(...)

c/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

(....)

§ 245 (insolvenčního zákona)

(1) Účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku.

(...)

§ 246 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

(2) Právní úkony podle odstavce 1, které dlužník učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, jsou proti jeho věřitelům neúčinné ze zákona; § 235 odst. 2 se nepoužije.

(...)

§ 249 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Jestliže osoba, která má závazek vůči dlužníkovi, plní tento závazek po prohlášení konkursu dlužníku, a plnění se nedostane do majetkové podstaty, není tím svého závazku zproštěna, ledaže prokáže, že o prohlášení konkursu nemohla vědět nebo že vzhledem k okolnostem plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník plnění vydá do majetkové podstaty.

§ 252 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu zanikají všechny jednostranné právní úkony dlužníka, které se týkají majetkové podstaty, zejména jeho příkazy, pověření a plné moci včetně prokury, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Osoba, které dlužník udělil příkaz, pověření nebo plnou moc, musí v případě, že je nebezpečí z prodlení, pokračovat v obstarávání jeho záležitostí, kterých se tyto jeho úkony týkají, a to až do doby, než se jejich obstarávání ujme insolvenční správce. Náhrada nutných výdajů této osoby a přiměřená odměna za tuto její činnost je pohledávkou za majetkovou podstatou.

(...)

§ 16 (zákona o advokacii)

(1) Advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem; o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit.

(2) Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.

§ 21 (zákona o advokacii)

(1) Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb.

(2) Povinnosti mlčenlivosti může advokáta zprostit pouze klient a po jeho smrti či zániku právního nástupce klienta; má-li klient více právních nástupců, ke zproštění advokáta povinnosti mlčenlivosti je potřebný souhlasný projev všech právních nástupců klienta. Zbavení povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem nebo jeho právním nástupcem anebo jeho právními nástupci musí být provedeno písemnou formou a musí být adresováno advokátovi; v řízení před soudem tak lze učinit i ústně do protokolu. I poté je však advokát povinen zachovávat mlčenlivost, je-li z okolností případu zřejmé, že ho klient nebo jeho právní nástupce této povinnosti zprostil pod nátlakem nebo v tísní.

(...)

§ 56a (zákona o advokacii)

(1) Peníze, cenné papíry nebo jiný majetek přijatý advokátem do správy je advokát povinen uložit na zvláštní účet u banky nebo u jiné osoby oprávněné podle zvláštních právních předpisů k přijímání vkladů nebo ke správě cenných papírů anebo jiného majetku.

(2) Klient je povinen uhradit advokátovi náklady se správou majetku uvedeného v odstavci 1.

(3) Smlouvu o správě majetku, kopie klientem předložených dokladů, plnou moc udělenou mu klientem, popřípadě další listiny vzniklé v souvislosti se správou majetku podle předchozích odstavců, uschovává advokát po dobu deseti let od ukončení správy.

(4) Podrobnosti o povinnostech advokáta podle předchozích odstavců stanoví stavovský předpis.

§ 619 (o. z.)

(1) Jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.

(2) Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

§ 629 (o. z.)

(1) Promlčecí lhůta trvá tři roky.

(2) Majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu.

§ 1908 (o. z.)

(1) Splněním dluhu závazek zaniká.

(...)

35. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 206 odst. 1 písm. i/ insolvenčního zákona od rozhodnutí o úpadku dlužníka (10. prosince 2013), a další ustanovení insolvenčního zákona od 1. ledna 2014 a později změn nedoznala. Ustanovení zákona o advokacii ve výše uvedené podobě platila od uzavření smlouvy o advokátní úschově do 31. srpna 2017. Ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, platí v nezměněné podobě od uzavření smlouvy o advokátní úschově.

36. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním položeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (k plnění jiné osobě než dlužníku)

37. K dovolací námitce, že co do částky 408 923 Kč šlo o plnění ve prospěch společnosti G, nikoli o plnění dlužníku (J. G.), Nejvyšší soud uvádí, že ze smlouvy o advokátní úschově je zjevné (srov. zjištění shrnutá v odstavci 26. výše), že osobou oprávněnou nakládat se složenou částkou byl podle této smlouvy složitel (J. G.) a že s částkou 450 000 Kč (z níž bylo vyplaceno oněch 408 923 Kč) měl dovolatel naložit „na základě výzvy složitele“ (J. G.). V rovině hmotného práva (v mimoinsolvenčních poměrech) není žádných pochyb o tom, že plní-li dlužník peněžitý dluh svému věřiteli podle pokynů věřitele (na účet označený věřitelem, nebo k rukám osoby označené věřitelem), pak takovým plněním přivodí zánik dluhu (svého závazku vůči věřiteli se zproští) bez zřetele k tomu, že později vyjde najevo, že věřitel nebyl majitelem označeného účtu nebo, že jím označená osoba nepřijímala peněžní prostředky pro věřitele, nýbrž pro sebe [že prostřednictvím takového pokynu věřitel sám hradil (v pozici dlužníka) svůj dluh vůči jinému věřiteli]. Ani v této věci není žádných pochyb o tom, že tím, že podle „výzvy“ (pokynu) složitele (J. G.) zaplatil ze složené částky 408 923 Kč společnosti G coby věřiteli dlužníka (J. G.), projevil dovolatel navenek vůli splnit svůj závazek ze smlouvy o advokátní úschově vůči složiteli (J. G.); vůči společnosti G dovolatel žádný závazek neměl; srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2011, sp. zn. 33 Cdo 3077/2010, uveřejněný pod číslem 74/2012 Sb. rozh. obč. Odtud pro insolvenční poměry plyne, že plní-li osoba, která má peněžitý závazek (dluh) vůči (insolvenčnímu) dlužníku, tento závazek (dluh) po prohlášení konkursu podle pokynů dlužníka tak, že peněžní prostředky poukáže (na úhradu dlužníkovu dluhu) věřiteli dlužníka, pak tím ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona plní (insolvenčnímu) dlužníku.

38. Právní posouzení věci odvolacím soudem je potud správné (o žádný excesivní výklad nejde).

K otázce č. 2 (k neúčinnosti pokynu dlužníka)

39. Argumentuje-li dovolatel ve prospěch závěru, že pokyn dlužníka (J. G.) k nakládání s peněžními prostředky v advokátní úschově byl neúčinným právním jednáním podle § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, takže žalobkyně měla podat odpůrčí žalobu podle § 239 insolvenčního zákona, pak přehlíží, že ustanovení § 246 odst. 2 insolvenčního zákona v části věty za středníkem vylučuje použití ustanovení § 235 odst. 2 insolvenčního zákona, tedy pravidlo, z něž plyne, že neúčinnost dlužníkových právních jednání se zakládá rozhodnutím o odpůrčí žalobě insolvenčního správce. K tomu dále srov. např. rozsudek ze dne 30. března 2021, sp. zn. 29 Cdo 1164/2019, v němž Nejvyšší soud vysvětlil, že neúčinnost právního jednání dlužníka učiněného po prohlášení konkursu na majetek dlužníka jako následek předjímaný ustanovením § 246 odst. 2 insolvenčního zákona není třeba uplatnit odpůrčí žalobou. Dovolání tak ani potud není opodstatněné.

K otázce č. 3 (ke vztahu § 213 insolvenčního zákona k § 16 a § 21 zákona o advokacii)

40. K dovolací námitce, že odvolací soud advokátu nesprávně ukládá periodicky si ověřovat, zda ohledně jeho klientů není vedeno insolvenční řízení (s tím, že jinak ponese důsledky nekonání ve své majetkové sféře), Nejvyšší soud připomíná, že podle literatury i ustálené judikatury má advokát také povinnost ověřovací a znalostní. Rozsah advokátovy ověřovací povinnosti lze charakterizovat tak, že jeho cílem je vyjasnit všechny otázky, které mohou být relevantní pro právní posouzení případu, a vyjasnit pochybnosti, které musí jako znalec práva identifikovat. Nesmí se, jinak řečeno, spokojit s objemem či rozsahem poskytnutých informací, nýbrž jeho úkolem je zjistit úplný a objektivní stav věci. (...) Součástí advokátovy povinnosti je důkladnost jeho počínání. (...) Charakter „šetření“ mají určité postupy, které jsou sbíráním a ověřováním informací z veřejných zdrojů. Je totiž povinností advokáta sbírat údaje z veřejných registrů, nahlížet do spisů, vyžadovat potvrzení a ověření od úřadů a jiných institucí apod. (...) Znalostní povinnost předpokládá především odpovídající „obecnou“ znalost zejména oboru (oborů), kterého se mandát dotýká. (...) Míra, tj. hloubka a rozsah právních vědomostí, je otázkou standardu péče, tedy objektivizované úrovně, která musí být zachována, aby právní služby byly poskytovány svědomitě ve smyslu § 16 odst. 2 zákona o advokacii [srov. Tichý, L. (ed.) Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C. H. Beck 2013, str. 115 a násl., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2020, sp. zn. 23 Cdo 1858/2019, uveřejněný pod číslem 17/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 17/2021“)]. V R 17/2021 Nejvyšší soud na výše uvedeném základě dospěl k závěru, že advokát, který zastupuje oprávněného při vymáhání pohledávky v exekuci, je povinen pravidelně ověřovat v insolvenčním rejstříku, zda nebylo zahájeno insolvenční řízení na majetek povinného.

41. Nejvyšší soud nepokládá za potřebné formulovat pro poměry dané věci všeobecné (univerzální) pravidlo na téma ověřovací povinnosti advokáta, který plní pokyny klienta, co do zjištění, zda splnění toho kterého pokynu nebrání některý z účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek klienta (§ 109 a násl. insolvenčního zákona), nebo některý z účinků rozhodnutí nebo opatření přijatých insolvenčním soudem po zahájení insolvenčního řízení na majetek klienta (§ 113, § 244 a násl. insolvenčního zákona). V daném skutkovém rámci je nicméně zjevné, že advokát (dovolatel) uzavíral (coby schovatel) s klientem (J. G.) smlouvu o advokátní úschově 4. února 2014, tedy téměř po 8 měsících od zahájení insolvenčního řízení na majetek J. G. (7. června 2013) a téměř po 2 měsících od účinnosti rozhodnutí o úpadku J. G. (10. prosince 2013).

42. V intencích toho, co bylo (obecně) řečeno výše o rozsahu advokátovy ověřovací povinnosti, Nejvyšší soud uzavírá, že advokát, který se jako schovatel ve smlouvě o advokátní úschově peněz zavazuje (má zavázat) složiteli (klientu) k tomu, že se složenou částkou bude nakládat podle pokynů

složitele tím, že ji vyplatí složiteli nebo jiné osobě určené složitelem, je povinen si před uzavřením takové smlouvy ověřit, zda je vedeno insolvenční řízení na majetek složitele a zda splnění tohoto závazku nebrání některý z účinků takového řízení. Vyjde-li na základě takového ověření najevo, že je sice vedeno insolvenční řízení na majetek složitele, avšak splnění závazku ze smlouvy o advokátní úschově v době jejího uzavření nebrání žádný z účinků insolvenčního řízení, pak v době, kdy obdrží pokyn složitele k výplatě peněžních prostředků složiteli nebo jiné osobě, jedná svědomitě (§ 16 odst. 2 zákona o advokacii) pouze advokát, který si ověří, že splnění pokynu složitele nebrání aktuální stav insolvenčního řízení vedeného na majetek složitele.

43. V poměrech této věci je zjevné, že kdyby dovolatel postupoval při plnění své ověřovací povinnosti tak, jak mu ukládá ustanovení § 16 odst. 2 zákona o advokacii, nehrozila by mu žádná majetková újma, jelikož by vyšlo najevo, že pokyny J. G. splnit nemůže (nemá). Problémy, v nichž se ocitl, si dovolatel přivodil tím, že při plnění povinností advokáta nekonal svědomitě a nedbal obecného právního principu „vigilantibus iura skripta sunt“ (bdělým náleží práva). Nejvyšší soud rovněž nemá pochyb o tom, že ve splnění povinnosti podle § 213 insolvenčního zákona nebrání advokátu povinnost mlčenlivosti a že účinkům prohlášení konkursu na majetek jeho klienta je povinen se podrobit i advokát. Nesplněný pokyn složitele (J. G.) udělený co do nakládání s předmětem úschovy před prohlášením konkursu, by prohlášením konkursu zanikl podle § 252 odst. 1 insolvenčního zákona a pokyn složitele (J. G.) udělený co do nakládání s předmětem úschovy po prohlášení konkursu, odporoval § 246 odst. 2 insolvenčního zákona (a již proto neměl být splněn). Prohlášením konkursu na majetek J. G. se místo J. G. coby původního složitele a osoby, která podle smlouvy o advokátní úschově byla oprávněna udílet advokátu pokyny k nakládání s předmětem úchovy (složenými penězi), stala jedinou osobou oprávněnou udílet advokátu pokyny k nakládání s předmětem úchovy insolvenční správce dlužníka (na kterou přešlo ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 a § 246 odst. 1 insolvenčního zákona dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty dlužníka); právě ve vztahu k insolvenční správce měl proto dovolatel plnit od prohlášení konkursu své závazky z předmětné smlouvy.

44. Dovolání proto potud též neobstojí.

K otázce č. 4 (k počátku běhu promlčecí lhůty)

45. V důvodech rozsudku ze dne 28. května 2020, sp. zn. 25 Cdo 1510/2019, uveřejněného pod číslem 91/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 91/2020“), Nejvyšší soud ozřejmil, že ustanovení § 619 o. z. upravuje obecně počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty nároků vymahatelných u orgánu veřejné moci. Lhůta počne běžet tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo se měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení. Běh subjektivní lhůty není proto nezbytně spojen s vědomostí o rozhodných skutečnostech, ale i se stavem, kdy se o nich oprávněný subjekt dozvědět mohl a měl (zaviněná nevědomost). Předpokládaná vědomost může nastat zároveň s vědomostí skutečnou nebo jí může předcházet a v takovém případě je rozhodný pro počátek běhu promlčecí lhůty ten okamžik, který nastane dříve. Určení, kdy se oprávněný mohl a měl objektivně dozvědět o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, závisí na okolnostech případu, přičemž je u něj předpokládáno vynaložení obvyklé míry pozornosti, pečlivosti i opatrnosti.

46. Z R 91/2020 se dále podává, že ustanovení § 619 o. z. je ustanovením obecným, jehož použitelnost není omezena pouze na škodní nároky ve smyslu § 620 o. z.

47. Ve zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120) [K § 249] se k podstatě § 249 odst. 2 uvádí, že se v něm „(...) nově řeší případ, kdy dlužníkův

dlužník plní svůj závazek i po prohlášení konkursu přímo dlužníku, ač tak má činit k rukám insolvenčního správce“. V literatuře (srov. např. Hásová, J., Moravec, T. a kol. Insolvenční zákon. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 985) ani v judikatuře (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2017, sp. zn. 29 Cdo 4564/2015, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2018, pod číslem 119) přitom není pochyb o tom, že § 249 odst. 2 o. z. je zvláštním ustanovením určujícím, při splnění jakých předpokladů nepřivodí dlužníkům dlužník zánik svého závazku vůči dlužníku jeho splněním (§ 1908 odst. 1 o. z.). K těmto předpokladům (jež musejí být splněny kumulativně) patří to, že:

1) V době plnění trvají účinky prohlášení konkursu na majetek dlužníka.

2) Dlužníkům dlužník plní svůj dluh dlužníku, nikoli insolvenčnímu správci dlužníka jako osobě s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě.

3) Plnění poskytnuté přímo dlužníku se nedostalo do majetkové podstaty dlužníka, ač do ní podle pravidelného chodu věcí náleží (patří).

48. Jsou-li splněny tyto 3 (objektivní) předpoklady, může dlužníkům dlužník odvrátit následek spočívající v tom, že plněním dlužníku jeho dluh nezanikl, jen tehdy, jestliže:

1) buď prokáže, že o prohlášení konkursu nemohl vědět, anebo

2) prokáže, že vzhledem k okolnostem plnění dluhu bylo zřejmé, že dlužník plnění vydá do majetkové podstaty (subjektivní předpoklad „vyvinění“).

49. Jsou-li splněny všechny předpoklady, za nichž lze dovodit, že dlužníkům dlužník se plněním dluhu dlužníku nezprostil svého závazku [že tento závazek (dluh) nezanikl splněním], pak je ovšem také zřejmé, že odpověď na otázku: „Kdy právo mohlo být uplatněno poprvé?“ se nepojí s právem (nárokem) podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona (žádný nový nárok tu nevzniká), nýbrž s právem (nárokem), které nezaniklo plněním dlužníka dlužníka.

50. Řečené lze demonstrovat na příkladu peněžité zápůjčky (§ 2390 a násl. o. z.), kterou vydlužitel vrátil (splatil) po prohlášení konkursu na majetek zapůjčitele přímo zapůjčiteli (insolvenčnímu dlužníku). Ve sporu, v němž insolvenční správce dlužníka (jako žalobce) vymáhá vrácení zápůjčky vůči vydlužiteli na základě argumentu, že podle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona takovým plněním dluh nezanikl, nebude při zkoumání námítky promlčení vznesené vydlužitelem pro účely určení počátku běhu promlčecí lhůty určující, kdy vydlužitel plnil na tuto nevykonatelnou pohledávku insolvenčnímu dlužníku, nýbrž to, kdy po něm poprvé mohlo být soudně vymáháno vrácení zápůjčky (zpravidla v době, kdy se dluh ze zápůjčky stal splatným). Jinak (pro poměry této věci) řečeno, posouzení, zda a kdy se promlčel žalobou uplatněný nárok, je závislé na odpovědi na otázku, zda a kdy mohlo být vůči žalovanému coby schovateli poprvé soudně uplatněno dlužníkové právo na vydání předmětu advokátní úschovy.

51. Právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž se z tohoto pohledu věcí nezabýval, tedy potud správné není.

K otázce č. 5 (k uplatnění téhož nároku vůči několika subjektům)

52. Poukaz dovolatele na to, že žalobkyně uplatnila stejný nárok vůči pojišťovně (správně) i vůči němu (již nesprávně), zjevně vychází z toho, co zaznělo při jednání před odvolacím soudem, jež se konalo 10. ledna 2019 (srov. č. l. 65). Této argumentaci nelze upřít jistou míru oprávněnosti v tom

směru, že součástí skutkových zjištění, z nichž vyšly oba soudy, je i údaj, podle kterého pojišťovna zaslala na účet advokátní úschovy 14. února 2014 částku 150 299 Kč a v době od prohlášení konkursu na majetek J. G. do 18. června 2014) další částku do celkové výše 570 923 Kč (420 624 Kč) [srov. odstavec 29. výše].

53. S přihlédnutím k době poukázání částky 150 299 Kč (14. února 2014) není dovolání v této části opodstatněné (šlo o částku poukázanou pojišťovnou před prohlášením konkursu na majetek J. G.). Ve vztahu k částce 420 624 Kč nicméně platí, že pojišťovna v rozporu s § 249 odst. 2 insolvenčního zákona neplnila do majetkové podstaty dlužníka jako první. Oba soudy pochybily, jestliže tuto otázku nezkoumaly tak, aby bylo postaveno najisto, zda žaloba v tomto rozsahu směřuje vůči dovolateli coby jedinému možnému žalovanému proto, že pojišťovna se „vyvinila“ (její závazek zanikl plněním dlužníku) [srov. odstavec 48. výše], nebo zda se tak děje s vědomím možného souběhu povinností pojišťovny a dovolatele za porušení povinnosti dle § 249 odst. 2 insolvenčního zákona a jaká jsou při takovém „souběhu“ práva a povinnosti osob povinných plnit. K tomu Nejvyšší soud uzavírá, že advokát, který jako schovatel po prohlášení konkursu na majetek složitele vyplatil peněžní prostředky z účtu advokátní úschovy přímo složiteli, se ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezprostit svého závazku (dluhu) z advokátní úschovy jen proto, že šlo o peněžní prostředky, jejichž poukázáním po prohlášení konkursu na majetek složitele na účet advokátní úschovy se předtím jiná osoba ve smyslu ustanovení § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezprostila svého závazku nahradit složiteli ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Dokud se příslušné plnění nedostane do majetkové podstaty složitele, může se insolvenční správce složitele domáhat splnění původního závazku (dluhu) jak vůči osobě povinné nahradit složiteli ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, tak vůči advokátu (schovateli) coby osobě povinné k vydání předmětu advokátní úschovy složiteli. Plněním kteréhokoli z těchto subjektů do majetkové podstaty zaniká v rozsahu plnění povinností plnit do majetkové podstaty druhému z nich.

54. Odvolací soud rovněž nezohlednil význam toho, že podle skutkových zjištění (a obsahu spisu) byly částky hrazené pojišťovnou na účet advokátní úschovy právě platbami z titulu náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Šlo o příjem, který dlužníku nahrazoval odměnu za práci (§ 206 odst. 1 písm. i/ insolvenčního zákona), a který proto náležel do majetkové podstaty ve stejném rozsahu, v jakém z něj mohly být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (§ 207 odst. 2 insolvenčního zákona).

55. Jinak řečeno, v dané věci bylo nutno zkoumat, zda a v jakém rozsahu je součástí předmětných plateb tzv. nepostižitelná částka [srov. obdobně (při aplikaci § 249 odst. 2 insolvenčního zákona ve vztahu k platbám starobního důchodu) opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4564/2015], jejíž výplata přímo dlužníku rozpor s § 249 odst. 2 insolvenčního zákona nezakládá. Touto otázkou se však soudy nezabývaly.

56. Dovolání je tudíž potud důvodné.

57. Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo v řešení otázek č. 4 a 5, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení a soudních poplatcích) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Další články:

- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Nájemné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče o dítě \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o smlouvě budoucí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)